BOGANMELDELSER

C. Addison Hickman: „Our Farm Program and Foreign Trade. A Conflict of National Policies". Council on Foreign Relations. New York 1949. 108 s. Pris 2.00 $.

Denne bog er resultatet af arbejdet i en studiegruppe, bestående af økonomer, journalister, repræsentanter for landbrugsorganisationer, forretningsverdenen, fagbevægelsen m. fl. og er bemærkelsesværdig ved den fordomsfri måde, hvorpå et af de mest brændende problemer i U.S.A.s økonomiske politik behandles. De enkelte medlemmer af studiegruppen kan ganske vist ikke uden videre tages til indtægt for de synspunkter, som bogen udtrykker; men de har alle medvirket ved emnets udforskning, og alene den omstændighed, at flere landbrugsorganisationer har ladet sig repræsentere, er opmuntrende.

Den konflikt, som behandles, er modsætningen mellem den protektionistiske amerikanske landbrugspolitik og den frihandelsvenlige handelspolitik, som vi jo også her i Danmark har mærket til —jvf. vanskelighederne ved at få åbnet det amerikanske marked for dansk smør. Siden 1933 har staten ad forskellige veje holdt priserne på en lang række landbrugsprodukter kunstigt oppe for derved at sikre landbrugsbefolkningen en rimelig indkomst. De vigtigste midler har været opkøb og belåning af avlen, når priserne faldt under et vist niveau. Opretholdelse af et indenlandsk prisniveau for landbrugsvarer, som er så højt, at markedet ikke vil aftage hele produktionen, nødvendiggør imidlertid supplerende foranstaltninger i form af eksportsubsidier, toldforhøjelser, importrestriktioner og andre typiske protektionistiske indgreb over for udenrigshandelen, som de forskellige grupper af farmere da også har været i stand til at få gennemtvunget efter en større målestok. Denne politik står, som man let ser, i den mest skærende modstrid med de bestræbelser, som U.S.A. navnlig i årene efter 2. verdenskrig har udfoldet for at få gennemført en friere verdenshandel, bl. a. gennem sit initiativ til I.T.O. og G.A. T.T.-konferencernes afholdelse, og den har sat de amerikanske forhandlere ved disse konferencer adskillige grå hår i hovedet. Hertil kommer, at den på længere sigt snarere er til skade end til gavn for de amerikanske farmere; disses vigtigste kunder er nemlig forbrugerne i landets industridistrikter, og forøger man gennem landbrugsbeskyttelse udlandets dollarmangel, betyder det stigende afsætningsvanskeligheder for amerikansk industri — hvis man da ikke fortsat vil forære udlandet dollars. Og indskrænkes aktiviteten i byerhvervene, vil det også mærkes på salget af landbrugsprodukter — især animalske.

Forfatteren fremhæver stærkt, at der netop for en langtidsbetragtning ikke behøver at være nogen konflikt; en landbrugspolitik, der fx. sigter på at udvide forbruget og skabe en højere ernæringsstandard i U.S.A. såvel som i andre dele af verden og dermed skabe basis for en større afsætning og produktion, harmonerer udmærket med en liberal handelspolitik. I det korte løb vil der være en alvorlig modsætning til stede, hvis man bliver ved med at lægge vægten på at opretholde høje *priser* på landbrugsprodukterne, for i så fald er indgreb i

markedsmekanismen uundgåelige. Går man derimod over til at lade priserne bevæge sig, som de vil, og i stedet at yde farmerne direkte tilskud, således at deres indkomster opretholdes, selv om priserne falder, svinder modsætningsforholdet ind til intet. (En anden sag er, at der ved en sådan politik i det lange løb fastholdes flere produktionsfaktorer i landbruget, end det egentlig er hensigtsmæssigt.)

Det her behandlede problem er i og for sig ikke specielt amerikansk, selv om det set fra et verdensøkonomisk synspunkt vel har størst interesse, hvad der sker i U.S.A.; i princippet genfinder man samme problem i mange europæiske lande, bl. a. i England; men det gør jo ikke bogen mindre interessant at læse. *Poul Winding.*

Fr. Dalgaard og P. Christensen: „Kooperation". 4. omarbejdede udgave ved Thor Pedersen. Forlaget „Fremad", Kbh. 1949. 171 s. Bogladepris kr. 6.75. Til studiekredsbrug kr. 5.40.

Som i de tidligere udgaver får man her en lang række konkrete oplysninger om specielt den danske bykooperations historiske udvikling, såvel som en gennemgang af de teoretiske principper, som kooperationstanken hviler på.

Men mon bogen i grunden er særlig egnet til sit formål, at tjene som grundlag for studiekredse over den kooperative bevægelse? Man får indtryk af, at de nævnte teoretiske principper i den udformning, de efterhånden har fået i Danmark, snarere anses for en art dogmer end som praktiske retningslinier, som i givet fald kan komme i konflikt med hinanden og evt. må modificeres. Udtryksformen udmærker sig heller ikke ved nogen synderlig klarhed. Fx. er det ikke altid klart, hvornår der tales om forbrugerkooperation, og hvornår det drejer sig om kooperation mellem de i virksomheden ansatte arbejdere; det må jo gøre en væsentlig forskel i målsætningen, og er vel en af årsagerne til, at de oprindelige planer om sammenkædning af de to former for kooperation ikke er blevet til ret meget.

På s. 25 defineres kooperativ prispolitik som i almindelighed gældende „spørgsmålet om, hvorvidt kooperationen skal sælge varen til den billigst mulige dagspris ..., eller der skal holdes en højere udsalgspris ..., som tilbagebetales ... i form af bonus". Lidt længere nede på samme side siges det, at bonusudbetalingen naturligvis ikke må gå ud over hverken den kooperative prispolitik, konsolidering eller andre kooperative opgaver. Man spørger uvilkårligt, hvordan kan bonusudbetaling, der efter definitionen synes at måtte opfattes som en af mulighederne for kooperativ prispolitik, overhovedet tænkes at gå ud over denne? — hvad er det for andre opgaver, der er tale om? — og hvordan kan de forskellige modstridende hensyn tænkes afvejet over for hinanden? — det var det, som man syntes måtte være af interesse at få belyst i en studiekredsgrundbog.

På s. 29 argumenteres der for kontantprincippet med bemærkningen: „Kreditten har Fanden skabt"; egentlige beviser anføres ikke, ud over nogle betragtninger om, at gældfrihed betyder større uafhængighed af sælgeren — hvad der vel er mindre væsentligt i kooperative foretagender. Senere hales der dog lidt i land; det er kun konsumentkreditten (dog med undtagelse af *sund* afbetalingshandel), der er af det onde.

Om årsagen til arbejdslønnens fald under kapitalismens gennembrud siges på s. 49: „En leder af en aktiefabrik (!) havde ... til opgave at skaffe udbytte til aktionærerne ... Aktievæsenet førte til vanvittig spekulation, der drev aktierne langt højere i vejret end naturligt (!). Dette betød, at en unaturlig stor kapital skulle have udbytte, og følgen var, at der måtte spares på andre felter, og her gik det navnlig ud over arbejdslønnen." Man må spørge sig selv, om sammenhængen ikke nærmere er den, at „aktiefabrikkernes" ledere har fundet ud af, at lønnen kunne presses ned som følge af, at arbejdsudbuddet var uorganiseret, og at det herigennem opnåede større

udbytte helt eller delvis er årsagen til de højere kurser.

S. 51 optræder trusten som stykkets skurk (en fusion synes ikke at være så slem), der kan kvæle ethvert opdukkende konkurrenceforetagende; at en trust ikke behøver at omfatte alle private virksomheder i en branche, omtales ikke. Det virker noget misvisende, at 1932-udgaven af Toftegaard: „Vore Skatter" anføres som støtte for argumentationen mod brugsforeningsbeskatningen, når der senere er kommet 2 nye udgaver, hvor de samme synspunkter ikke anføres.

Man undrer sig også over, at der ikke findes flere talmæssige oplysninger i bogen; brugsforenings-statistikken (der iøvrigt ikke engang er nævnt i litteraturlisten) indeholder jo bl. a. et righoldigt materiale. Og ville ikke også vedtægter og regnskaber for nogle forskellige typiske kooperative foretagender have været af større værdi end meget af det historiske stof?

Trods al sympati med den kooperative bevægelse må man sige, at denne bog ikke er god. Kooperationen fortjener en bedre.

(I parantes bemærket er udstyret også dårligt, og tegningerne gennemgående af ringe kvalitet.) *Poul Winding.*

Bøger fra De forenede Nationer.

I kommission hos Ejnar Munksgaard:

Economic Survey of Latin America, 1948. 1949. 279 s. Pris 2.00 $.

Ifølge den skrivelse, hvormed rapporten om de økonomiske forhold i Latin-Amerika i 1948 fremsendes til F.N.s generalsekretariat, repræsenterer den kun det første skridt på den lange og vanskelige vej mod at give en fuldstændig oversigt over denne verdensdels økonomiske struktur, og skrivelsen understreger, at det har været vanskeligt at skaffe tilstrækkelig nyt statistisk materiale til belysning af forholdene, og at de fremskaffede oplysninger ikke er fuldt ud sammenlignelige på grund af indsamlingsmetodernes uensartethed m. v.

Trods disse begrænsninger er den foreliggende rapport alligevel et vældigt fremskridt; medens det hidtil har været umådelig besværligt for den interesserede at skaffe sig konkrete og pålidelige oplysninger om den økonomiske situation i de 20 latinamerikanske stater, hvis betydning for verdensøkonomien er i stadig tiltagen, har man nu et let tilgængeligt værk, som kan bruges som opslagsbog. Iøvrigt må man ikke af titlen lade sig forlede til at tro, at rapporten kun dækker 1948. I virkeligheden er der tale om et tilbageblik over den økonomiske udvikling siden 1937, og i mange tilfælde længere tilbage.

Det er naturligvis umuligt i få ord at give en oversigt over rapportens mangesidede indhold; her skal blot nævnes titlerne på de enkelte kapitler: I. del om produktionsudviklingen har kapitler om industri, anlægsvirksomhed, minedrift og landbrug, og II. del — andre økonomiske forhold — handler om befolkningsforhold, transportforhold, udenrigshandel, betalingsbalance, inflationsprocessen samt Latin-Amerika og den europæiske genopbygning. Ikke mindst det sidste kapitel rummer meget af interesse for danske læsere. Iøvrigt er noget af det, der efterlader stærkest indtryk, oplysningerne om den voldsomme industrielle ekspansion, der er foregået i de senere år, og — mindre opmuntrende — om de stadige inflationstendenser, som de fleste lande har svært ved at bekæmpe, og om børnedødelighed, middellevetid m. v., der genspejler de yderst primitive levevilkår, der bydes store dele af befolkningen i Latin-Amerika.

National and International Measures for Full Employment. 1949. 104 s. Pris 0.75 $.

En rapport, udarbejdet af en nationaløkonomisk ekspertkomite, der rummer så kendte navne som amerikanerne J. M. Clark og Arthur Smithies og englænderen Nicholas Kaldor, må naturligvis mødes med

store forventninger, og læseren skuffes ikke. Efter en understregning af betydningen af den forpligtelse, som medlemmerne af F.N. har påtaget sig til at arbejde for opretholdelsen af fuld beskæftigelse, og en præcisering af dette begrebs indhold, følger en meget klar fremstilling af de problemer, som knytter sig til sikringen af en effektiv efterspørgsel, der er tilstrækkelig til at skabe fuld beskæftigelse. Blandt de forslag, der fremsættes, er det navnlig dem, der kræver international aktion, som påkalder interesse. Specielt gælder dette et forslag om at udvide den internationale valutafonds beføjelser, således at den bliver i stand til at stille midler til rådighed for lande, der stilles over for et tab af udenlandsk valuta som følge af en deflatorisk proces i et andet land, i rigeligere mål, end tilfældet er under den nugældende ordning.

Herefter skulle ethvert land, der på grund af en nedgang i den indenlandske effektive efterspørgsel får et unormalt stort overskud på betalingsbalancens løbende poster, stille et tilsvarende beløb i sin egen valuta til rådighed for fonden; fonden skulle atter udlåne denne valuta til de lande, hvis beholdninger af vedkommende lands valuta var faldet på grund af reduktion af deres eksport til dette; til gengæld måtte disse lande deponere tilsvarende beløb i deres egen valuta. Når der atter kom opgang i det pågældende lands økonomiske aktivitet, skulle det i sin tur kunne trække på de hos fonden opsamlede beløb i andre valutaer. Planen involverer naturligvis en række praktiske problemer, bl. a. med hensyn til hvorledes man skal afgøre, om der foreligger et unormalt stort overskud på betalingsbalancens løbende poster. Herom gives der imidlertid ret detaillerede forslag. Hvis det lader sig gøre at få en sådan plan administreret efter dens ånd, synes den at have gode muligheder for at bidrage til en løsning af den konflikt mellem opretholdelsen af beskæftigelsen og sikring af valutabalancen, som i øjeblikket volder så store problemer ikke mindst i de vesteuropæiske lande.

International Capital Movements during the Inter-War Period. 1949. 70 s. Pris 0.50 $.

På baggrund af et ret udførligt statistisk materiale gives en analyse af årsagerne til ændringerne i de internationale kapitalbevægelsers omfang og karakter i mellemkrigsårene. Specielt fremhæves den gensidige sammenhæng mellem kapitalbevægelser og konjunkturforløb, og udviklingen i de 3 perioder 1919—28, 1928—31 (den internationale finanskrise) og 1932—39 behandles indgående hver for sig. Rapporten konkluderer i, at frie kapitalbevægelser fra lande med rigeligt kapitaludbud til underudviklede lande først og fremmest forudsætter, at der genskabes en international økonomi, som muliggør multilateral handel og konvertibilitet mellem de forskellige landes valutaer.

The Effects of Taxation on Foreign Trade and Investment. 1950. 87 s. 0.50 $.

En gennemgang af den rolle, som beskatningen af udenrigshandel og udenlandske investeringer spiller som indtægtskilde for staten, specielt i underudviklede lande, og dens betydning for handelens og investeringernes omfang og retning, samt af de forskellige skattemæssige hindringer for og tilskyndelser til en udvidelse af de internationale vare- og kapitalbevægelser. Endvidere gennemgås problemet om international dobbeltbeskatning.

John H. Williams: Post-War Monetary Plans and other Essays. Oxford. Basil Blackwell. 1949.

Professor John H. Williams hører ikke til de amerikanske nationaløkonomer, der er bedst kendt herhjemme. Dette skyldes dels, at hans indsats mere er kommet frem gennem hans forelæsninger ved Harvard Universitetet end gennem bøger og artikler, dels at en stor del af hans arbejde

har ligget på det praktisk økonomiske område. Siden 1922 har han været tilknyttet American Banker's Association og fra 1933 Federal Reserve Bank of New York, for hvilken han endog en lang årrække var vicepræsident. Desuden har han ofte været medlem af internationale komiteer og har f. eks. spillet en vis rolle ved den internationale valutafonds oprettelse. Williams har i tidens løb skrevet en del artikler og memoranda om monetære og handelspolitiske problemer, der alle er præget af en kombination af teoretisk viden og praktisk indsigt.

Et udvalg af hans artikler fra de sidste 20 år er nu blevet samlet til een bog. Der er ikke gjort noget forsøg på at forene de mange forskellige artikler og essays til et hele, men hver enkelt må stå for sig. De første kapitler omhandler helt teoretiske emner: keynesk teori og den internationale handels teori, medens resten af bogen optages af mere aktuelle emner, omhandlende Marshallplanen, I.T.O. chartret, Bretton Wood forhandlingerne o. s. v. For en del af emnerne gælder det, at de har mistet deres aktualitet, f. eks. diskussionen omkring Keynes- og White-planerne. Selvom en bog af denne karakter derfor hurtigt må blive forældet, er de vigtigste af bogens problemer stadig aktuelle, og derfor har det trods alt interesse at stifte bekendtskab med, hvad en fremragende specialist i internationale og monetære problemer mener om tidens spørgsmål. Det hovedsynspunkt, der præger alle de usammenhængende kapitler, er, at de internationale problemer kun kan løses ved at der opnås indre stabilitet i de vigtigste lande, og da først og fremmest U.S.A. *Bjarke Fog.*

A/S DANSK FOLKEFORSIKRINGSANSTALT

OTTO MØNSTEDS PLADS 11

KØBENHAVN V